

SA EXAM PAPERS

YOUR LEADING PAST YEAR EXAM PAPER
PORTAL

Visit SA Exam Papers

www.saexampapers.co.za

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREIDI YA 12

TSHIVENDA LUAMBO LWA U ENGEDZA LWA U
THOMA (FAL)

BAMMBIRI LA VHURARU (P3)

LARA 2019

MARAGA: 100

TSHIFHINGA: Awara 2½

Bammbiri ili li na masiatari a 6.

NDAELA NA MAFHUNGOTHANGELI

1. Heli bammbiri li na KHETHEKANYO THARU:

KHETHEKANYO YA A: Maanea (50)

KHETHEKANYO YA B: Zwibveledzwa Zwilapfu zwa Vhudavhidzani (30)

KHETHEKANYO YA C: Zwibveledzwa Zwipfufhi zwa Vhudavhidzani/
zwa Tsumbedzi/zwa Mafhungo (20)

2. Fhindulani mbudziso NTHIHI u bva kha khethekanyo INWE na INWE.

3. Nwalani nga luambo lune na khou lingwa ngalwo.

4. Thomani khethekanyo INWE na INWE kha siatari LISWA.

5. Ni fanela u pulana (tsumbo: mapa wa muhumbulo/nyolo/tshati ya nyelelo/maipfi a re khii na zwiinwe), u vhalulula na u sedzulusa mushumo wanu. Pulane yanu i tea u RANGELA maanea.

6. U pulana hothe hu tea u sumbedzwa nga u ralo. Ni eletshedzwa u thutha pulane yothe nga u tala mutalo u budekanyaho khayoy.

7. Ni eletshedzwa lwa tshothe uri ni shumise ndangatshifhinga iyi yo anganywaho:

KHETHEKANYO YA A: Henefha kha minetse ya 80

KHETHEKANYO YA B: Henefha kha minetse ya 40

KHETHEKANYO YA C: Henefha kha minetse ya 30

8. Nomborani phindulo dzanu sa zwe thoho dza nomboriswa zwone kha bammbiri la mbudziso.

9. Neani phindulo INWE na INWE thoho yo teaho.

10. Musi ni tshi vhala tshivhalo tsha maipfi, maipfi a re kha thoho ye na nanga ha tei u katelwa kha itsho tshivhalo.

11. Nwalani nga vhudele nahone zwi no vhalea.

KHETHEKANYO YA A: MAANEA**MBUDZISO 1**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha dza malo dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha 250 u ya kha 300.

- 1.1 Khonani vhukuma. [50]
- 1.2 Pfunzo, phindulo ya vhusiwana. [50]
- 1.3 Duvha le mudagasi wa tuwa ndi tshi khou dilugisela thesite. [50]
- 1.4 Riṅe vhaswa ro diimisela u dzhenelela kha mveledziso ya lino shango. [50]
- 1.5 Vhagudiswa vho dihwalaho vha tea u thathiwa zwikoloni. Taṅani ni tshi tenda kana ni tshi hanedza. [50]
- 1.6 Talelani zwifanyiso zwi tevhelaho nga vhuronwane uri ni do kona u ṅwala maanea ane a anana nazwo. Nangani tshithihi ni ṅwale ngatsho maanea aṅu. Maanea aṅu ni a ṅee ṅhoho yo teaho.

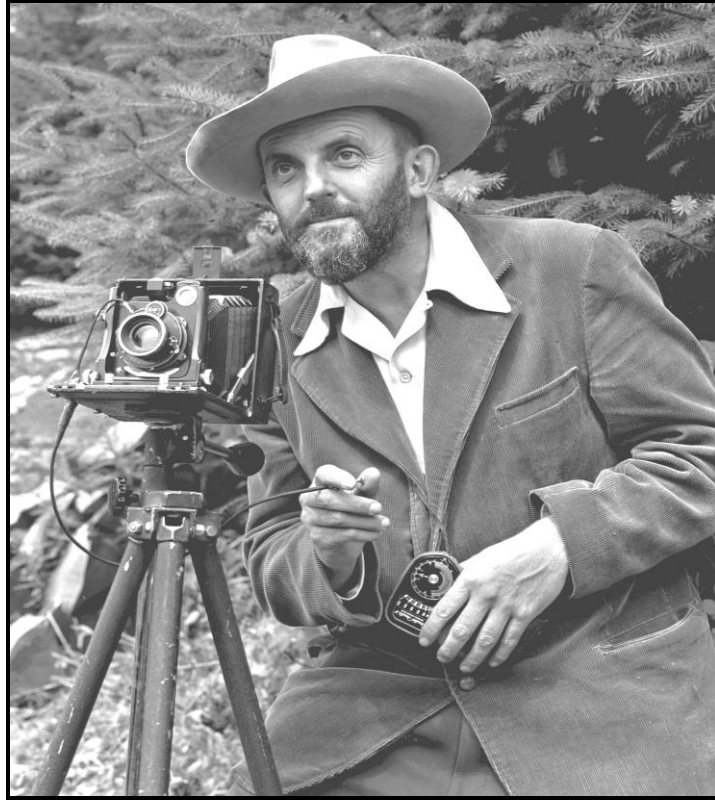
1.6.1

[Tshi bva kha: [www.black and white images](http://www.blackandwhiteimages.com)]

[50]

1.6.2

[Tshi bva kha: [www.black and white images](http://www.blackandwhiteimages.com)]

[50]

1.6.3

[Tshi bva kha: [www.black and white images](http://www.blackandwhiteimages.com)]

[50]

THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA A: 50

KHETHEKANYO YA B: ZWIBVELEDZWA ZWILAPFU ZWA VHUDAVHIDZANI**MBUDZISO 2**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha n̄a dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yaṅu vhu vhe maipfi a u bva kha 120 u ya kha 150.

2.1 VHURIFHI HA TSHIOFISI (KHUMBELO)

Inwi na vhaṅwe nga inwi no vhumba tshigwada tsha u vhala. Thaidzo ndi ya uri a hu na hune na nga vhalela hone.

Zwino inwi ṅwalelani tshivhidzo tshine na dzhena khatsho vhurifhi ha u ita khumbelo ya u shumisa kereke sa fhethu ha u vhalela hone.

[30]**2.2 NGANEAVHUTSHILO YA MUFU**

Khonani yaṅu o vha e vhuongeloni a tshi khou lwala a fhedza o ri sia. Vha muṅa vho ṅi humbela uri ṅi lugise nganeavhutshilo yawe ine na ḁo i vhala nga ḁuvha ḁa mbulungo.

ṅwalani nganeavhutshilo iyo.

[30]**2.3 ADZHENDA NA MAAMBIWA A MUTANGANO**

No fara mutangano wa khoru ya matshudeni tshikoloni tsha haṅu malugana na u dzudzanya vhuṅambo ha nyonesano na matshudeni vha gireidi ya 12.

Inwi sa muṅwaleli ṅwalani adzhenda na maambiwa a mutangano uyo.

[30]**2.4 MUFHINDULANO**

Vhabebi vhaṅu a vha khou fushea nga vhuṅama haṅu na khonani yaṅu. Vha vhona u nga u na thuthuwedzo mmbi kha inwi.

Inwi ṅwalani mufhindulano wo vhaho hone vhukati haṅu navho nga fhungo ilo.

[30]**ṅTHANGANYELO YA KHETHEKANYO YA B: 30**

KHETHEKANYO YA C: ZWIBVELEDZWA ZWIPFUFHI ZWA VHUDAVHIDZANI/ZWA TSUMBEDZI/ZWA MAFHUNGO**MBUDZISO 3**

Fhindulani mbudziso NTHIHI kha tharu dzi tevhelaho. Vhulapfu ha phindulo yanu vhu tea u vha maipfi a u bva kha 80 u ya kha 100.

3.1 PHOSITARA

Tshikoloni tsha hanu hu do vha na dirama ya bugu ine ya khou vhaliwa kha gireidi ya 12.

Nwalani phositora ine na do vha ni tshi khou divhadza na u ramba vhagudiswa vha zwiwe zwikolo u da u talela dirama iyo. [20]

3.2 DAYARI

Inwi no dzhenelela inthaviyu ya mushumo wa tshifhinga nyana musi zwikolo zwo vala limagani la zwa thekholodzhi.

Nwalani dayari ya maduvha mavhili nga ha vhudipfi hanu musi ni sa athu dzhenelela na musi no no dzhenelela inthaviyu iyo. [20]

3.3 MASIA

Inwi musi ni doroboni no tangana na muthu a sa divhi uri vhukavhamabupo ha OR Tambo vhu ngafhi.

Mulaedzeni ndila ya u ya vhukavhamabupo uho ni tshi khou shumisa masia na zwiimiswa zwo fhambanaho. [20]

**THANGANYELO YA KHETHEKANYO YA C:
MARAGAGUTE:**

**20
100**